

Declaració de Girona per una Xarxa de distribució d'electricitat Pública

12 de desembre de 2024

En menys de dos segles l'activitat humana ha multiplicat la quantitat de gasos amb efecte hivernacle a l'atmosfera. Si no revertim la situació, el clima acollidor i estable en què es basa la nostra civilització serà un record del passat. Actualment els efectes del canvi climàtic es manifesten amb fenòmens meteorològics extrems, amb l'acidificació dels oceans, amb la pèrdua de les masses de gel i amb l'increment de temperatura del planeta. Això ja està provocant l'extinció d'espècies, l'escassetat d'aliments, riscos per a la salut i el benestar, pobresa, i migracions de poblacions humanes. Fenòmens que observem com s'estenen i s'acceleren.

L'extracció de recursos energètics, la producció d'electricitat i la seva distribució és un negoci privat que implica molts beneficis econòmics, i la realitat és que les grans empreses propietàries d'aquests recursos i de les xarxes de distribució tenen una enorme capacitat d'influència en les lleis que regulen el sistema. El resultat és que l'energia, un servei bàsic, un bé comú, un dret, queda subjecte als interessos econòmics de les empreses que el gestionen i no als interessos de la ciutadania. Això frena el procés de transició a un sistema energètic distribuït i participat. El model actual no pot assegurar un accés universal, just i equitatiu a l'energia, i ens ha portat a la situació d'emergència climàtica que patim.

El subministrament d'energia a l'estat espanyol és un servei d'interès econòmic general però no està reconegut ni com a servei públic ni com a dret fonamental. Aquesta consideració de servei regulat implica una certa protecció al consumidor però no assegura la protecció del dret a l'accés a l'energia.

El sistema energètic és un dels dotze sectors estratègics que s'han de protegir, i l'energia és un recurs molt valuós en una societat cada vegada més dependent de complexos sistemes d'infraestructures que possibiliten el funcionament dels serveis essencials i el benestar de la ciutadania.

Les xarxes elèctriques, i també altres infraestructures com les xarxes de gas, són actius estratègics i han de garantir el subministrament. El servei en aquestes infraestructures pot provocar problemes de seguretat que poden afectar serveis bàsics i gran part de la població. A

més, proporcionen una gran quantitat d'informació sensible, dades sobre els consumidors i punts febles del sistema, la qual cosa fa que siguin considerades infraestructures crítiques.

Avui un dels principals factors de modernització de la nostra economia és la des-carbonització, la substitució dels combustibles fòssils per altres formes d'energia que passa per una electrificació de molts dels consums actuals. Per això la xarxa de distribució d'electricitat juga un paper clau en aquest procés. Les xarxes elèctriques són poder i tenen un impacte molt rellevant a la vida de la ciutadania, al benestar, a l'economia. Per aquests motius a la majoria de països d'Europa la titularitat de les xarxes és pública.

Cal que les xarxes de distribució d'electricitat estiguin subjectes a un control públic efectiu i és imprescindible fixar una estratègia que ens homolugui amb la majoria dels nostres veïns. La titularitat i la gestió privada de la xarxa de distribució a l'estat espanyol és una barrera per a la transició energètica decidida, distribuïda i participada, i la col·lisió d'interessos amb qui ostenta la titularitat és un llast per a la generació i la comercialització d'electricitat, però sobretot pels nous serveis d'autoconsum, d'agregació de la demanda, de flexibilitat i d'emmagatzematge.

A l'estat espanyol l'estructura empresarial que ostenta la propietat del sistema energètic està altament concentrada i manté una estructura vertical que acumula totes les activitats del sistema, generació, distribució i comercialització, sota un mateix poder. Tot i que actualment hi ha desenes de petites distribuïdores, quatre grans empreses s'emporten el 90% de la retribució per peatges regulats que paguem tots els consumidors.

Això té conseqüències directes sobre el servei, la seva qualitat, el seu preu i el retorn a la ciutadania. La titularitat pública de la xarxa i la participació de la comunitat apropiaria els beneficis d'explotació al consumidor.

L'Associació de Municipis i Entitats per l'Energia Pública té l'objectiu de difondre i promoure la titularitat pública de les xarxes de distribució d'electricitat i donar suport als ens locals per l'accelerar la transició energètica.

Avui, els 113 municipis, les 2 diputacions i les 2 entitats que formem l'Amep hem aprovat en la 8a Assemblea general ordinària celebrada a Girona un paquet de mesures concretes per avançar cap a la titularitat pública de xarxa i un seguit de propostes de reformes normatives que desenvoluparem el proper any 2025.

Amb l'objectiu de presentar i difondre aquestes propostes, i d'interpel·lar al món local, a la resta d'administracions públiques, a institucions econòmiques i socials, i a la ciutadania,

Els municipis i entitats de l'Amep declarem la necessitat urgent de reformar el marc jurídic actual de titularitat de les xarxes de distribució d'electricitat amb l'adopció de les següents mesures:

1.1. Per aturar l'enriquiment injust de l'oligopoli

Mesures per aturar l'enriquiment injust per part de les distribuïdores en els nous desenvolupaments urbanístics, i assegurar la titularitat pública de les noves xarxes i la compensació dels municipis.

1.2. Per incorporar competència real en el sector

Mesures per garantir una competència real entre els actors del sistema elèctric, assegurant la separació efectiva de les activitats i l'eficiència econòmica.

1.3. Per fomentar l'actuació de les comunitats energètiques en la distribució

Mesures per permetre que les comunitats energètiques tinguin un paper en la distribució, tal com es recull en la directiva europea del mercat interior d'electricitat.

1.4. Per la transparència i el control públic de la distribució

Mesures per donar accés als municipis a la informació sobre la xarxa de distribució i el seu manteniment i millora, i sobre la prestació i la qualitat del servei.

1.5. Per l'impuls del sector públic de l'energia

Mesures per impulsar la participació de la Generalitat de Catalunya mitjançant «L'Energètica» i dels ens locals a la titularitat de les xarxes de distribució elèctriques a Catalunya.

1.6. Per la titularitat pública de la xarxa de distribució.

Mesures per la homologació amb Europa, impulsant la titularitat pública i la participació del món local i assegurant la competitivitat i l'eficiència en la gestió.

Animem doncs al conjunt de municipis, entitats i institucions del país a sumar-se a aquesta Declaració, a difondre i promoure aquestes mesures, i a adherir-se a l'Amep per enfortir-nos i treballar conjuntament al servei dels interessos de la ciutadania.